

1922-2022. 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ



*Άρθρο Νίκου Αντ. Δεμερτζή, Διευθυντή 1ου Γυμνασίου Καλλιθέας Αττικής,
Συγγραφέα του υπό έκδοση βιβλίου, από το Δήμο Πηνειού - Ν.Π. Πολιτισμού:
«Από τη Μικρά Ασία στη ΓΛΥΦΑ - 100 χρόνια ιστορίας (1922-2022)».*

Συμπληρώνεται φέτος ένας αιώνας από τη Μικρασιατική Καταστροφή και τον ξεριζωμό των Ελλήνων από τους γενέθλιους τόπους τους. Η καταστροφή αυτή έχει αφήσει τραυματικό αποτύπωμα στη συλλογική συνείδηση, όχι μόνον των Μικρασιατών που ξεριζώθηκαν από τη γενέθλια γη τους, αλλά και όλων των Ελλήνων.

Τιμούμε φέτος, μέσω του οδοιπορικού μας, όλη εκείνη τη δυστυχή γενιά Ελλήνων που βίωσε την Μικρασιατική Καταστροφή, τον διωγμό, τον θάνατο, τον αποχωρισμό αγαπημένων προσώπων. Η γενιά που, για πολλούς από εμάς, είναι εκείνη των παππούδων και των γιαγιάδων μας. Μαζί τους μεγαλώσαμε, ακούσαμε τις ιστορίες τους για τη ζωή στην Ανατολή, αφουγκραστήκαμε το σπαραγμό για τον ξεριζωμό της. Τιμούμε ένα ιστορικό γεγονός που επηρέασε καθοριστικά τον Ελληνισμό και τη διαμόρφωση της σύγχρονης Ελλάδας. Η Μικρασιατική Καταστροφή και το προσφυγικό επέφερε συγκλονιστικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της ζωής του ελληνικού κράτους. Η Ελλάδα δεν θα ήταν αυτή που είναι σήμερα χωρίς την ευφυΐα, την εργατικότητα, το προοδευτικό πνεύμα των νέων κατοίκων.



*Το επίσημο σήμα της Ομοσπονδίας Προσφυγικών Σωματείων Ελλάδος (ΟΠΣΕ)
για τα 100 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή*

Πολλά έχουν γραφτεί για τα **αίτια της καταστροφής**. Ο εθνικός διχασμός, αλλά και ο μεγαλοϊδεατισμός που είχε καλλιεργηθεί επί δεκαετίες στην πατρίδα μας έπαιξε σημαντικό ρόλο. Αλλά και οι διεθνείς πολιτικές επιδιώξεις, οι εθνικισμοί, τα λάθη στρατηγικής μάς οδήγησαν στο πικρό 1922. Στην αρχή η Μικρασιατική Εκστρατεία είχε στεφθεί με επιτυχία. Με την εκλογική ήττα όμως του Ελευθερίου Βενιζέλου (η απομάκρυνση του οποίου στέρησε τη χώρα από μια προσωπικότητα παγκοσμίου κύρους, το 1920, κατέρρευσε η διεθνής θέση της χώρας. Η Ελλάδα ανέλαβε τον μικρασιατικό αγώνα ως εντολοδόχος της Αντάντ, στο πλαίσιο των αποφάσεων ενός συνεδρίου ειρήνης μετά τον πόλεμο εναντίον και της Τουρκίας. Η ανάδειξη στην Αθήνα κυβέρνησης από τις δυνάμεις αντίθετες στη συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο με τη μεριά της Αντάντ καθώς και η επιστροφή του Βασιλιά Κωνσταντίνου έδιναν πρόσχημα στις δυνάμεις της Αντάντ να αποδεσμευτούν από τις υποχρεώσεις τους προς μια σύμμαχο αλλά και από τη συνέχιση μιας αντιτουρκικής πολιτικής στο όνομα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η ελληνοτουρκική σύγκρουση από κεφάλαιο αυτού του πολέμου έγινε διμερές ζήτημα. Οι Δυνάμεις υιοθέτησαν έτσι μια στάση εχθρικής ουδετερότητας, που θα γίνει στη συνέχεια (από Γαλλία και Ιταλία) ανοιχτή συνεργασία με τον Κεμάλ, ο οποίος έχει παράλληλα και βοήθεια από τη Σοβιετική Ρωσία. Μόνο η Αγγλία δεν θα στηρίζει το κεμαλικό κίνημα, μα κι αυτή διακόπτει την οικονομική και στρατιωτική βοήθεια που ως τότε παρείχε στην Ελλάδα. Στην καταστροφή συνέβαλε ακόμη και η έλλειψη εμπνευσμένης στρατιωτικής ηγεσίας. Στο πολεμικό πεδίο η εκκαθάριση των βενιζελικών αξιωματικών είχε δυσμενέστατη ηθική και επιχειρησιακή επίδραση, η οποία κορυφώθηκε με την άφρονα επιχείρηση προς την Άγκυρα στη διάρκεια της οποίας χάθηκε ο ανθός της στρατιάς.



Συνέπειες Μικρασιατική Καταστροφής

Μπορεί η ήττα αυτή να ήταν οδυνηρή και καταστροφική, όμως η έλευση των προσφύγων σήμανε και μια νέα αρχή για το ελληνικό κράτος και έθνος, με τις συνέπειες της να διαμορφώνουν την κοινωνία που γνωρίζουμε σήμερα.

Πολιτικές: Η Μικρασιατική Καταστροφή επέφερε το τέλος του ελληνοτουρκικού πολέμου του 1918-22 στη Μ. Ασία που σήμανε και το τέλος της Μεγάλης Ιδέας, την υποχώρηση του ελληνικού στρατού μετά την κατάρρευση του μετώπου και την εκδίωξη του μεγαλύτερου μέρους του ελληνικού και χριστιανικού πληθυσμού της Ιωνίας καθώς και την αλλαγή του πολιτικού σκηνικού στην Αθήνα με την «Δίκη των Έξι». Όπου καταδικάστηκαν σε θάνατο και εκτελέστηκαν οι κυριότεροι στρατιωτικοί και πολιτικοί ηγέτες της Μικρασιατικής Εκστρατείας.

Κοινωνικές: Η έλευση των προσφύγων συντελέστηκε σε μια Ελλάδα που προσπαθούσε να κλείσει τις πληγές της, σε μια ελληνική κοινωνία άξερη και πολλές φορές εχθρική απέναντι στους «τουρκόσπορους». Οι ντόπιοι δεν έτρεφαν πάντα τα καλύτερα αισθήματα για τους πρόσφυγες. Παρόλα αυτά η ελληνική κοινωνία μπολιάστηκε με τα ήθη και έθιμα, τις συνήθειες, τα φαγητά τους, τη μουσική τους. Δεδομένου ότι μεγάλο μέρος των μικρασιατών προσφύγων εγκαταστάθηκαν στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας και του Πειραιά, οι περισσότεροι σημερινοί δήμοι στην Αττική αποτελούν μετεξελιξείς προσφυγικών κοινοτήτων, με την έλευση μεταγενέστερα και εσωτερικών μεταναστών από πολλές περιοχές της Ελλάδας. Όμως οι μικρασιατικές ρίζες τους παραμένουν ισχυρές.

Δημογραφικές: οι περίπου 1,5 εκατομμύριο πρόσφυγες, που προστέθηκαν στα 4,5 εκατομμύρια των γηγενών Ελλήνων εκείνης της εποχής, δημιούργησαν το νέο ελληνικό κράτος. Στην πορεία αυτή η επιρροή των προσφύγων ήταν μεγάλη και απολύτως καθοριστική. Ιδιαίτερα στη Βόρεια Ελλάδα, όπου εγκαταστάθηκαν οι μισοί μικρασιάτες πρόσφυγες, η παρουσία τους ενίσχυσε, πέραν πάσης αμφιβολίας, την ελληνικότητα της περιοχής.

Οικονομικές: Οι μικρασιάτες πρόσφυγες ήταν έμπειροι στο εμπόριο, εργατικοί, είχαν επιχειρηματικό πνεύμα (Ωνάσης, Μποδοσάκης, Παπαδόπουλος - μπισκότα), Χαϊτογλου – χαλβάς κλπ.), αγαπούσαν παθολογικά την Ελλάδα και επίσης υποχρεώθηκαν να δώσουν πραγματικό αγώνα επιβίωσης ξεκινώντας από μηδενική βάση. Απάντησαν με δύναμη, με πάθος για τη ζωή, δάμασαν τη γη, έπεσαν με τα μούτρα, γυναίκες και άντρες στη βιομηχανική παραγωγή, έστησαν ξανά τη ζωή τους, πρόκοψαν. Έτσι πλούτισαν την πατρίδα μας, δημιουργώντας αναπτυξιακές συνθήκες, που αν οι ίδιοι έλειπαν δεν θα υπήρχαν.

Πολιτισμικές: Οι νέες ιδέες, ο πολιτισμός που έφερε μεγάλο μέρος των προσφύγων, πολλοί από τους οποίους ήταν μορφωμένοι, συνέβαλαν στην πολιτιστική και πνευματική αναγέννηση του τόπου. Τα γράμματα και οι τέχνες εμπλουτίστηκαν με σημαντικά ονόματα, όπως η Λογοτεχνία (Σεφέρης, Διδώ Σωτηρίου, Ηλίας Βενέζης, Κοσμάς Πολίτης κλπ.), η Ιστορία και η Φιλοσοφία (Καμπούρογλου Δεσποτόπουλος), καθώς και οι τέχνες (ο Αϊβαλιώτης Φώτης Κόντογλου στη ζωγραφική). Με τη μουσική τραγούδησαν τον καημό τους, καλλιέργησαν και ενέταξαν σταδιακά το ρεμπέτικο τραγούδι στη μουσική σκηνή της Ελλάδας. Μέσα απ' αυτό το χώρο αναδείχθηκαν στιχουργοί (όπως η Ευτυχία Παπαγιαννοπούλου) καθώς και τραγουδιστές και συνθέτες (Παπαϊωάννου, Παπάζογλου, Περιστερής, Τούντας κλπ.).

Προτείνω, λοιπόν, να τιμήσουμε τα 100 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή όχι με τους συνήθεις κλαυθμούς και οδυρμούς, αλλά αναδεικνύοντας την αναγεννητική διάσταση της έλευσης στην Ελλάδα των Μικρασιατών προσφύγων. Το 2022 εκτός από έτος Εθνικής Μνήμης θα μπορούσε να ανακηρυχθεί και «Έτος Μικρασιατικού Πολιτισμού»

Αυτή η εκατονταετηρίδα μνήμης μάς καλεί σε αναστοχασμό και ομοψυχία. Συζητώντας για τις χαμένες πατρίδες και το ρόλο των ξένων δυνάμεων στην ήττα, ας αναλογιστούμε και για τα τραγικά τα λάθη, τις παραλείψεις και τις επιπολαιότητες που διαπράχθηκαν τόσο από του κυβερνώντες όσο και από ένα διχασμένο λαό. Η αντικειμενική μελέτη της ιστορίας είναι πράξη δικαιοσύνης και ταυτόχρονα οδηγός των λαών για να μην επαναλάβουν τα ίδια λάθη και στο μέλλον. Το χρωστάμε σε όσους έφυγαν, πότερο όμως σε αυτούς που θα 'ρθουν.